

2004 M. VOKIEČIŲ KALBOS

MOKYKLINIO BRANDOS EGZAMINO REZULTATŲ

KOKYBINĖ ANALIZĖ

R. Brazauskienė, V. Katinienė

KOKYBINĖS ANALIZĖS TIKSLAI, UŽDAVINIAI, ŠALTINIAI

Vokiečių kalbos mokyklinio brandos egzamino kokybinės analizės *tiksmai* :

- Padėti mokytojams ir mokiniams suprasti:
 - užsienio kalbos mokymosi tikslus ir uždavinius;
 - mokyklinio vokiečių kalbos egzamino tikslą, turinį ir užduoties pobūdį;
 - tikrinamų gebėjimų pobūdį, būtinumą tuos gebėjimus ugdyti(s) mokantis vokiečių kalbos, taikyti tinkamus mokymo(si) metodus ir parinkti tinkamą ugdymo turinį.
- Nustatyti egzamino užduotimi tikrinamų mokinių gebėjimų ir realiai parodytų gebėjimų santykį.
- Pateikti rekomendacijas ugdymo proceso tobulinimui, akcentuojant:
 - gebėjimus, kuriems ugdyti reikia skirti daugiau dėmesio;
 - kalbinės veiklos rūšis;
 - teksto kūrimo ir supratimo strategijas;
 - užduoties atlikimo technikas.

Kokybinės analizės *uždaviniai* :

- Įvardyti tikrinamus mokinių gebėjimus.
- Išanalizuoti mokyklinio brandos egzamino užduoties ir egzamino programos santykį.
- Įvardyti atskirų egzamino dalių tikslus ir jose tikrinamus mokinių gebėjimus.
- Išskirti ir išanalizuoti būdingas klaidas, pateikti jų pavyzdžius, nustatyti klaidų priežastis.
- Išskirti mokinių parodytus pasiekimus ir gebėjimus.
- Padaryti išvadas ir pateikti rekomendacijas, remiantis kokybinės analizės rezultatais.

Atliekant vokiečių kalbos mokyklinio brandos egzamino kokybinę analizę remtasi mokinių, laikusių vokiečių kalbos mokyklinį egzaminą pagrindinės sesijos metu, darbais. Išanalizuota 500 darbų. Visi kokybinėje analizėje pateikti mokinių atsakymų pavyzdžiai yra autentiški (klaidos netaisytos).

PATARIMAI VARTOTOJAMS KAIP NAUDOTIS LEIDINIUI

Susipažįstant su kokybinės analizės tekstu reikėtų pirmiausia panagrinėti 2004 ir 2005 m. užsienio kalbos brandos egzaminų programą, kurioje yra suformuluoti reikalavimai egzaminu tikrinamoms žinioms ir gebėjimams. Gebėjimų apibūdinimas pateikiamas toliau tekste. Mokykliniame vokiečių kalbos brandos egzamine tikrinami klausymo, skaitymo, rašymo ir kalbos vartojimo srityse pasireiškiantys gebėjimai: suprasti ir analizuoti klausomus ir skaitomus tekstus, kurti rašytinį tekstą, vartoti pagrindines kalbos formas ir struktūras. Vokiečių kalbos mokyklinio brandos egzamino kokybinėje analizėje aptariamos visos užduoties dalys, mokinių parodyti gebėjimai ir pasiekimai, būdingos klaidos. Vokiečių kalbos mokytojai, mokiniai, testų rengėjai galės patikrinti, kokius gebėjimus reikia labiau ugdyti, kokių tipų užduotys geriausiai funkcionavo, kokiomis užduotimis geriausiai patikrinami vokiečių kalbos gebėjimai.

BRANDOS EGZAMINO TIKSLAS, OBJEKTAS IR VERTINIMO PRINCIPAI

Užsienio kalbos brandos egzamino tikslas – patikrinti ir įvertinti moksleivių bendruosius bei užsienio kalbos gebėjimus.

Egzamino objektas – moksleivių komunikacinė kompetencija užsienio kalba.

Valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino metu moksleivių komunikacinė kompetencija tikrinama skirtingais lygmenimis.

Mokyklinis brandos egzaminas rengiamas remiantis Bendrųjų programų bendroju kursu ir atitinka išsilavinimo standartų bendrojo kurso pasiekimų lygmenį. Šis lygmuo orientuojamas į Europos Tarybos siūlomą „Slenksčio“ lygmenį (B1).

Mokyklinio brandos egzamino vertinimas yra kriterinis. Mokyklinio brandos egzamino metu patikrinami ir įvertinami moksleivių pasiekimai remiantis išsilavinimo standartais. Moksleivio darbas įvertinamas pagal vertinimo instrukcijoje pateiktas skales taškais. Pagal pateiktą taškų ir pažymių atitikimo lentelę parašomas dešimtbalės skalės pažymys.

Mokyklinį užsienio kalbos brandos egzaminą sudaro šios dalys:

1. Sakytinio teksto supratimas (klausymo testas) – 20 min.
2. Rašytinio teksto supratimas (skaitymo testas) – 50 min.
3. Kalbos formų, stuktūrų bei žodyno vartojimas (kalbos vartojimo testas) – 20 min.
4. Rašytinio teksto kūrimas (rašymo testas) – 50 min.

TIKRINAMŲ GEBĖJIMŲ APIBŪDINIMAS

Recepcijos (klausomo ir skaitomo teksto supratimo) gebėjimai kaip vertinimo objektas

Klausymo ir skaitymo (receptyviųjų kalbinės veiklos rūšių pagrindinis komponentas yra sakytinio ir rašytinio teksto supratimas. Tai raiškos formos ir atitinkamo turinio santykio supratimas (leksikos, kalbos struktūrų atpažinimas ir identifikavimas) bei kalbos turinio, esmės, prasmės supratimas. Klausymo ir skaitymo objektas yra sakinė arba rašytinė kalba. Recepcijos tikslas realizuojamas suprantant arba perteikiant sakinę ar rašytinę kalbą / mintį. Supratimas parodomas per išvadą, kurią padaro klausytojas / skaitytojas teksto recepcijos (supratimo) metu.

Skiriami trys pagrindiniai sakytinio ir rašytinio teksto supratimo būdai: *globalusis, selektyvusis ir detalusis*.

Globalusis teksto supratimas – tai gebėjimas rasti tekste atraminius žodžius ir tuo pagrindu nustatyti teksto temą ir pagrindinę informaciją.

Selektyvusis (atrenkamasis, dalinis) teksto supratimas – tai gebėjimas rasti tekste reikiamą informaciją priklausomai nuo skaitančiojo ar klausančiojo poreikių ar užduoties tikslo.

Detalusis teksto supratimas – tai gebėjimas suprasti faktinę teksto informaciją ir nustatyti formaliąją teksto struktūrą, išskirti pagrindinę ir papildomą informaciją, rasti naują informaciją, sujungti ir apibendrinti detales, nustatyti pagrindinę mintį ar informaciją, išreikštą netiesiogiai. Prie detalaus supratimo priskiriamas ir kalbos tikslo supratimas bei nustatymas, teksto informacijos vertinimas, autoriaus požiūrio, nuostatos, potekstės supratimas.

Šie recepcijos būdai atspindi tiek klausymo ir skaitymo tikslus, tiek teksto supratimo daugiasluoksniškumą, apimančią teksto supratimo procesą bei jo rezultata.

Kalbos (leksikos, kalbos formų bei struktūrų) vartojimo gebėjimai kaip vertinimo objektas

Tikrinami šie kalbos vartojimo gebėjimai:

- gebėjimas vartoti leksinius vienetus konkrečiuose kontekstuose ar situacijose;
- gebėjimas taisyklingai vartoti gramatines formas atsižvelgiant į kontekstą ir situaciją;
- gebėjimas vartoti paprastus ir sudėtingus sakinius suvokiant jų struktūrą nurodytuose kontekstuose ir situacijose.

Kalbos vartojimo testas netiesiogiai tikrina ir mokinių komunikacinę kompetenciją, kadangi leksikos, kalbos formų ir struktūrų taisyklingas vartojimas, t.y. leksinė, gramatinė kompetencija yra viena iš prielaidų komunikaciniam tikslui pasiekti.

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai kaip vertinimo objektas

Rašytinio teksto kūrimo vertinimo objektas – tai kalbos gebėjimai perduoti *raštu* informaciją (faktus, mintis, nuomonę, jausmus ir kt.) priklausomai nuo komunikacinės situacijos. Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai yra sudėtingi ir daugialypiai produkavimo ir interakcijos gebėjimai. Norint sukurti (parašyti) rišlų tekstą (pvz. laišką ar rašinį) vokiečių kalba, reikia gebėti:

- produkuoti (kurti) visus tekstų tipus (aprašomąjį, informuojamąjį, samprotavimo, argumentuojamąjį);
- vartoti konkrečiam žanrui būdingus posakius;
- turėti pakankamus lingvistinius rašytinės kalbos pagrindus operuoti leksine ir gramatine medžiaga rašymo procese;
- apipavidalinti tekstą pagal vokiečių kalbos tradicijas.

Rašymo kaip kalbinės veiklos rūšies mokymo tikslai sąlygojami komunikacinių kalbos vartotojo poreikių. Pateikiant užduotis orientuojamasi į tuos žanrus, kuriais galima patikrinti kuo daugiau gebėjimų grupių:

- produkuoti įvairių tekstų tipų elementus;
- taikyti kalbos stilių įvairiems adresatams įvairiose situacijose;
- pasirinkti kalbos raiškos priemones, atitinkančias užduoties turinį ir rašymo tikslą;
- parinkti tinkamą teksto formą pagal pateiktą užduotį;
- logiškai ir nuosekliai dėstyti užduotį atitinkantį turinį (kompozicija, organizavimas, rišlumas);
- rašyti laikantis grafikos, rašybos, skyrybos bei gramatikos normų.

Rašytinio teksto kūrimo gebėjimai tikrinami kompleksiskai. Konkretinant egzaminų programoje nustatytus kriterijus, sudaromos vertinimo matricos / lentelės kiekvienai konkrečiai rašymo užduočiai įvertinti. Kiekvienoje egzamino rašymo testo užduotyje vertinama:

- kuriamo teksto atitikimas užduotį (situaciją, temą);
- teksto prasminių vienetų atitikimas užduoties turinį, teksto išsamumas (turinio kriterijus);
- žodyno vartojimas ir parinkimas turtingumo požiūriu;
- teksto struktūravimas, dėstymo logiškumas ir nuoseklumas, rišlumas;
- žodyno (leksikos) vartojimas / parinkimas kalbos taisyklingumo požiūriu;
- gramatinis taisyklingumas, rašyba ir skyryba;
- kalbos raiškos priemonių pritaikymas konkrečiam adresatui ir situacijai (kalbos registras).

MOKINIŲ ATSAKYMŲ ANALIZĖ

Vokiečių kalbos mokyklinį brandos egzaminą sudaro keturios dalys: klausymo testas, skaitymo testas, kalbos vartojimo testas ir rašymo testas.

KLAUSYMO TESTAS

Vokiečių kalbos mokyklinio brandos egzamino klausymo dalimi buvo tikrinami sakinio teksto supratimo gebėjimai. Buvo tikrinami gebėjimai suprasti esminę informaciją (globalusis teksto supratimas), atrinkti ir suskirstyti informaciją (selektyvus teksto supratimas) ir suprasti detales (detalusis teksto supratimas). Gebėjimas suprasti esminę informaciją buvo tikrinamas pirmojoje klausymo testo užduotyje, kurią sudarė 4 trumpi tekstai. Antrąją užduotimi buvo tikrinamas gebėjimas atrinkti informaciją, reikėjo užpildyti lentelę. Gebėjimą suprasti detales tikrino šeštas ir septintas tekstai. Visų tekstų buvo klausomasi du kartus. Testo atlikimo trukmė 20 minučių. Klausymo teste mokiniams buvo pateikti įvairaus pobūdžio tekstai: pokalbiai, pasisakymai. Klausymui skirti tekstai yra autentiški, pagal pobūdį, žanrą ir tipą atitinka egzamino programos reikalavimus ir jaunimo gyvenimo aktualijas: ruošimasis sveikinti draugus su gimtadieniu, telefoninio pokalbio užsakymas, diskusija apie muziką, teatro pjesę, pokalbis su jaunimo žurnalo redakcija, darbo vietos paieška.

I dalis

Pirmąją klausymo testo dalį sudaro keturi trumpi tekstai ir uždarojo tipo užduotys, tikrinančios mokinių gebėjimą suprasti esminę informaciją, išgirsti ir suvokti, apie ką tekste kalbama (globalusis teksto suvokimas). Šios dalies užduoties tipas – parinkti reikiamą atsakymą iš keleto pateiktų.

Dauguma mokinių sugebėjo teisingai suprasti, kad pirmajame tekste kalbama apie gimtadienį ir dovanas, jie teisingai žymėjo B variantą. Žinomi žodžiai *Geburtstag*, *schchenken* padėjo mokiniams nesunkiai suprasti pagrindinę mintį ir parinkti teisingą atsakymą.

Atlikdami antrojo pirmos dalies teksto užduotį, mokiniai turėjo išgirsti ir suprasti, kur vyksta pokalbis. Dauguma gebėjo suprasti, kad pokalbis vyksta pašte, nes išgirdo ir suprato pašto tarnautojo sakinio dalį *Da Sie von Litauen telefonieren,....* Tačiau kai kuriuos klaidino daug kartų tekste pasikartojantis Norvegijos pavadinimas, jie nesupratę esmės rinkosi ir žymėjo A variantą. Dalis mokinių matyt nesuprato žodžio *die Vorwahl* reikšmės, todėl visas teiginys *die Vorwahl für Norwegen* liko nesuprastas.

Trečiojo I dalies teksto žanras – taip pat pokalbis, jis kiek išsamesnis ir ilgesnis už du pirmuosius. Čia taip pat tikrinamas globalusis teksto supratimas: išgirsti ir suprasti, apie ką diskutuoja pokalbyje dalyvaujantys asmenys. Žodžiai *Regisseur*, *modern*, *die Schauspieler*, *der Stil*, *Schiller*, *gefallen* nesunkiai leido suprasti, kad kalbama apie modernų Šilerio dramos pastatymą teatre. Dauguma mokinių pasirinko teisingą B variantą. Kai kuriuos suklaidino pasikartojantis žodis *Mut*, jie rinkosi A variantą, nesuprasdami pokalbio esmės.

Išklausius pirmos dalies ketvirtąjį tekstą, reikėjo suprasti ir pažymėti, kuris iš trijų teiginių teisingas. Atlikdami šią užduotį mokiniai darė daugiausia klaidų, nesuprasdami žodžių *das Umtauschen* ir *ausstellen* reikšmės. Dauguma rinkosi neteisingą A variantą, matyt išgirdę frazę *an der Donau*.

Mokinių gebėjimai, parodyti klausymo testo pirmoje dalyje, leidžia daryti išvadą, kad globaliai suprasti nesudėtingus tekstus mokiniams nesudaro didelių sunkumų, jie geba suprasti pagrindinę mintį ir perteikiamą informaciją. Tačiau dalis klausosi nedėmesingai arba nežino žodžių reikšmių, todėl atlikdami užduotis daro klaidas.

II dalis

Šia dalimi buvo tikrinami mokinių gebėjimai išrinkti iš teksto reikiamą informaciją, ją atrinkti ir priskirti tam tikram asmeniui, užpildant pateiktą lentelę. (Selektyvus teksto suvokimas). Buvo pateiktas tekstas, artimas mokinių gyvenimo aktualijoms ir interesams, klausiama vienos Vilniaus mokyklos mokinių nuomonės apie jaunimo žurnale „Juma“ spausdinamus straipsnius ir mokinius ypač dominančius šiame leidinyje dalykus. Ši užduotis mokiniams nebuvo labai lengvai įveikiama, nes jie neatidžiai perskaitė užduoties nuorodą *Achtung! Jeder Schüler hat nur ein Interessengebiet*. Todėl prie kiekvieno pasisakančio asmens lentelėje žymėjo keletą sričių, o tai neatitiko užduoties. Jeigu buvo pažymėta daugiau kaip 3 laukeliai, už kiekvieną papildomai pažymėtą laukelį buvo atimami 2 taškai, pvz., pažymėti 5 laukeliai, iš kurių 3 teisingai, – mokiniui skiriami 2 taškai; jeigu neteisingai pažymėtų laukelių daugiau kaip 3 – skiriama 0 taškų.

Beveik visi suprato, kuo domisi mokiny Jonas, kad jis žurnale mėgsta skaityti visokias istorijas, nes ir tekste, ir užduotyje pasikartoja žodis *Geschichten*, o tai palengvino supratimą, – mokiniai tuos pačius dalykus ir girdėjo, ir galėjo perskaityti užduotyje. Nesudarė sunkumų išgirsti ir suvokti, kad Rasa domisi išvaizda ir stiliumi, nors ne visi suprato žodžio *Aussehen* reikšmę ir neteisingai žymėjo *Tourismus*, *Sport* ir kitas interesų sritis. Labiausiai mokiniai klydo nustatydami, kuo domisi Loreta, nes ji kalba apie universitetą Vokietijoje ar Austrijoje, todėl kai kurie mokiniai susiejo tai su turizmu, o ne su studijomis užsienyje. Taigi mokiniai nedėmesingai klausėsi teksto informacijos ir išgirdo tai, ko tekste visai nėra.

III dalis

Šioje dalyje pateiktais dviem dialogais ir užduotimis buvo tikrinami mokinių gebėjimai suprasti teksto detales, analizuoti ir įvertinti informaciją, daryti išvadas. Reikėjo pažymėti teksto turinį atitinkančius ar neatitinkančius teiginius. Dauguma mokinių užduotį atliko teisingai. 8 punkte (III dalies 6 tekstas) visi teisingai suprato, kad pokalbyje su dukra tėvas aiškiai išreiškia savo poziciją, jog jis nepakenčia garsios muzikos: *Mach doch diesen Krach leiser!* 9 punkte ne visi suprato žodžio *erinnern* reikšmę ir neteisingai žymėjo *nein*

Dar sudėtingiau mokiniai reagavo į teiginį *Der Vater mochte nie die moderne Musik*, nes norint teisingai atlikti užduotį, reikėjo išgirsti ir suvokti ne vieną kurią nors frazę, o sekti viso pokalbio mintį. 11 punktą nesudarė sunkumų, nes mokiniai išgirdo ir suprato, kad seneliai nemėgo modernios muzikos: *Für sie war das keine Musik, nur Krach und Lärm*. III dalies septintas tekstas taip pat tikrino mokinių

gebėjimus suprasti pokalbio detales ir daryti išvadas. Atliekant užduotį reikėjo pažymėti teksto turinį atitinkančius ar neatitinkančius teiginius (taip / ne). Šis tekstas mokiniams buvo sunkiau suprantamas, todėl atlikdami užduotis jie darė nemažai klaidų. Teksto sakinių konstrukcijos sudėtingesnės, daug sudurtinių veiksmažodžių laikų, mokiniams matyt nežinomų žodžių. Atsakymas į 12 punktą paaiškėja tik pokalbio pabaigoje, todėl reikėjo idėmiai klausytis. Dėl neatidumo mokiniai supainiojo žodžių *Schülerzeitung* ir *Tageszeitung* reikšmes ir 13 punkte neteisingai žymėjo *ja*. 15 punkte kai kurie mokiniai nesuprato žodžio *Generation* reikšmės ir neteisingai žymėjo *nein*. 16 ir 17 punktuose nesuprasta žodžių *überzeugt* ir *Gehalt* reikšmė ir padarytos klaidos atliekant užduotį.

Pagrindinės klaidingo klausymo testo atlikimo priežastys :

- nedėmesingas klausymasis;
- negebėjimas išlaikyti atmintyje ilgesnio teksto informaciją;
- negebėjimas atrinkti ir suskirstyti informaciją;
- žodžių reikšmių nežinojimas ir /ar konteksto nesuvokimas;
- neatidžiai skaitomos užduočių formuluotės.

SKAITYMO TESTAS

Vokiečių kalbos mokyklinio brandos egzamino skaitymo testu buvo tikrinami rašytinio teksto supratimo (receptijos) gebėjimai. Skaitymo testo trukmė 50 minučių. Šioje egzamino dalyje buvo pateikti 4 tekstai ir 4 užduotys, iš viso 17 klausimų. Visos užduotys uždarojo tipo. Pateikti autentiški tekstai: žurnalo straipsnis (pirmasis), skelbimas (antrasis), skaitytojų laiškų ištraukos (trečiasis), informacinis straipsnis (ketvirtasis). Buvo tikrinami visuminio arba globalaus, detalaus ir selektyvinio rašytinio teksto supratimo gebėjimai: suprasti ir nustatyti loginius bei prasminius ryšius, suprasti pagrindinę mintį, rasti tekste informaciją, suprasti detales, suprasti minties plėtojimo eigą.

Pirmoji užduotis (Text 1)

Pirmasis tekstas buvo žurnalo straipsnis. Mokiniai turėjo į sakiniuose paliktus tuščius tarpus įrašyti keturis teisingus variantus (žodžių grupes) iš šešių pateiktų. Tai uždarojo tipo, vidutinio sunkumo užduotis, kuria tikrinamas gebėjimas nustatyti loginius bei prasminius ryšius, suvokti minties plėtojimo eigą. Buvo pateiktas pavyzdys su atsakymu, palengvinantis suvokti, ko reikalaujama užduotyje.

Stipresnieji mokiniai gerai susidorojo su šia užduotimi. Kitų mokinių darbuose pasitaikė klaidų visuose keturiuose šios užduoties punktuose. Pirmajame punkte nemaža dalis mokinių rinkosi neteisingą variantą D (*landeten sie im Heim*) matyt nesupratę sakinio prasmės bei neatkreipę dėmesio į sakinio struktūrą. Teisingas atsakymas čia buvo C (*in den Kasten werfen*).

Dėl panašių priežasčių buvo daromos klaidos ir kituose trijuose užduoties punktuose Antrajame kai kurie mokiniai vėlgi rinkosi variantą „D“ vietoj teisingo E (*dass der Verein die Menschen aufklärt*) greičiausiai dėl nepakankamų vokiečių kalbos žinių nesuvokę šio sakinio minties plėtojimo eigos.

Trečiajame punkte „*Als die Hunde größer und unbequem wurden, -----*“ vietoj teisingo atsakymo D mokiniai dažnai rinkosi atsakymą A (*waren sie schockiert*), turbūt susieję šį sakinį su prieš jį stovinčiu, kuriame kalbama apie šeimą, kuri, matyt, mokinių nuomone ir galėjo būti „šokiruota“.

Ketvirtajame punkte pasitaikė neteisingų atsakymų E. Mokiniai nesuprato minties plėtojimo eigos ir tiesiogiai susiejo *Informationen* su *aufklärt*. Teisingas variantas čia buvo A (*waren sie schokiert*).

Antroji užduotis (Text 2)

Buvo pateiktas laikraščio skelbimas – atostogų kaime reklama. Atliekant užduotį reikėjo pažymėti, kurie duoti teiginiai atitinka teksto informaciją, kurie ne. Buvo pateikti keturi teiginiai, ties kiekvienu reikėjo pažymėti *taip* arba *ne*. Užduotis nebuvo labai sunki, tačiau vis dėlto nemažai mokinių ją atlikdami klydo. Matyt nesupratę žodžių „*beheiztes Hallenbad*“ reikšmės, nemokėdami žodžių darybos taisyklių, jie nesugebėjo susieti žodžio *baden* su *Hallenbad*, todėl klydo atsakydami į pirmąjį punktą. Antrasis ir trečiasis punktai mokiniams nesudarė didelių sunkumų. Į juos neteisingai atsakė tik patys silpniausieji mokiniai. Pats sunkiausias buvo ketvirtasis punktas. Čia mokiniai turėjo labai atidžiai skaityti teksto informaciją *Diese Preise verstehen sich inkl. Endreinigung, Wasser, Strom, Bettwäsche un 1mal wöchentliche Saunabnutzung* ir atsakyti ar kasdienis kambarių tvarkymas yra nemokamas. Daugelis matyt nesuprato žodžio *Endreinigung* reikšmės, todėl neteisingai atsakė į šį punktą.

Trečioji užduotis (Text 3)

Šioje užduotyje buvo pateiktos ištraukos iš keturių skaitytojų laiškų. Tikrinamas selektyvinio rašytinio teksto supratimo gebėjimas. Iš penkių pateiktų teiginių mokiniai turėjo parinkti keturis ir lentelėje sužymėti, kuriam laiško autoriui juos galima būtų priskirti (po vieną teiginį vienam laiško autoriui). Tai sunki užduotis, kuri gerai išskyrė silpnus ir stiprius mokinius.

Nemaža dalis mokinių neatidžiai perskaitė arba nevisai suprato užduoties formuluotę. Todėl pasitaikė darbų, kuriuose lentelėje prie laiško autoriaus vardo buvo pažymėti keli atsakymų variantai. Tai rodo, jog mokiniai nėra pakankamai gerai susipažinę su panašaus tipo užduotimis.

Daugelis mokinių matyt nesuprato laiškuose minimų patiekalų pavadinimų *Spiegeleier*, *Ravioli*, *Nudelauf* ir kt. arba nepakankamai gerai išsigilino į laiškų tekstus, kuriame šie ir kiti patiekalų pavadinimai kartojami keletą kartų vis kitame kontekste.

Ketvirtoji užduotis (Text 4)

Tai pati sunkiausia užduotis, kurią atlikdami klydo net ir dalis pačių stipriausių mokinių. Tikrinamas gebėjimas suprasti tekstą detalai. Buvo pateiktas informacinis laikraščio straipsnis. Mokiniai turėjo prie penkių teiginių žymėti *taip* arba *ne*.

Nors straipsnis ir nebuvo didelės apimties, tačiau šiai užduočiai atlikti reikėjo ne tik ganėtinais gerų vokiečių kalbos, bet ir krašto pažinimo (*Landeskunde*) žinių. Nemažai mokinių nesugebėjo susieti *Mecklenburg-Vorpommern* su *Nordosten* bei *Ferienticket* su *billiger*, todėl klydo atsakydami į pirmąjį užduoties punktą.

Teiginiai užduotyje yra pateikiami ne ta pačia tvarka kaip tekste. Tai vėlgi apsunkino užduoties atlikimą. Pavyzdžiui atsakymą į trečiąjį užduoties punktą – teiginį *Das Ticket gilt für das ganze Schuljahr* randame jau pirmame teksto sakinyje *Schüler aus Mecklenburg-Vorpommern können in den kommenden Sommerferien wieder für 15 Euro im ganzen Land fahren*. Tai matyt suklaidino mokinius, kurie greičiausiai ieškojo atsakymo teksto viduryje.

Dauguma mokinių nežinojo žodžių *gegen Vorlage des Schülersausweises* reikšmės, todėl klydo atsakydami į paskutinį punktą *Die Schüler müssen bei der Fahrt den Schülersausweis mithaben*.

Klaidingo skaitymo testo atlikimo priežastys:

- mokiniai nepakankamai susipažinę su įvairių tipų užduotimis bei jų atlikimo būdais;
- neatidžiai skaito tekstą;
- neatidžiai perskaito užduoties formuluotę ir todėl neteisingai atlieka užduotį;
- negebą suprasti ir nustatyti loginius bei prasminius ryšius;
- skurdus vokiečių kalbos žodynas.

KALBOS VARTOJIMO TESTAS

Kalbos vartojimo testu buvo tikrinami gebėjimai vartoti leksines ir gramatines formas bei struktūras, sieti reikšmę ir formą taisyklingai vartojant leksinius vienetus, vientisinius ir sudėtinius sakinius, tarnybinius žodelius, veiksmažodžius bei vardažodžius. 2004 metų vokiečių kalbos mokyklinio egzamino pagrindinės sesijos užduotyje pateiktas dviejų dalių kalbos vartojimo testas.

I dalis

Pirmoje kalbos vartojimo testo dalyje pateiktos uždarojo tipo užduotys. Pateikta 13 trumpų dialogų, kuriuose praleistas žodis ar frazė. Po kiekvieno dialogo duoti trys arba keturi atsakymų variantai, iš kurių tik vienas teisingas. Tikrinami šie gebėjimai:

- siejant reikšmę ir formą taisyklingai vartoti savybinius įvardžius (36 punktas);
- asmenuoti veiksmažodžius esamuoju laiku (37 punktas);
- teisingai parinkti modalinius veiksmažodžius (38 punktas);
- teisingai vartoti prielinksnius (39, 44 punktai);
- teisingai vartoti klausiamuosius žodžius (40 punktas);
- teisingai vartoti veiksmažodžių Perfekt laiką (41 punktas);
- taisyklingai vartoti būdvardžių laipsnius (42 punktas);
- gebėti nustatyti teisingą žodžių tvarką pagrindiniame sakinyje po šalutinio (43 punktas);

- taisyklingai vartoti *Passiv* laiką (45 punktas);
- taisyklingai linksniuoti būdvardžius (46 punktas);
- taisyklingai vartoti veiksmažodžių bendratę su dalelyte *zu* ar be jos (47 punktas);
- teisingai vartoti leksinius vienetus, parenkant tinkamą neiginį (35 punktas).

Išanalizavus mokinių darbus galima daryti išvadą, kad mokiniai yra išmokę ir geba taisyklingai asmenuoti veiksmažodžius esamuoju laiku; atskiria, kada vartojami klausiamieji žodžiai *wo ir wohin*; moka laipsniuoti būdvardžius ir taisyklingai pavartoja juos sakinyje; geba teisingai pavartoti neiginį *kein*, neigiantį daiktavardžius; yra išmokę frazę *nach Hause*. Šiuos dalykus taisyklingai pavartojo dauguma mokinių. Tačiau *Perfekt* ir *Passiv* laikų sudarymas; veiksmažodžio bendraties su dalelyte *zu* vartojimas; modalinių veiksmažodžių vartojimas; savybinių įvardžių vartojimas; žodžių tvarka sakinyje – šios gramatinės formos ir struktūros sudarė daug sunkumų. Silpnesnieji mokiniai nesugebėjo taisyklingai pavartoti minėtų struktūrų ir padarė daug klaidų. Pavyzdžiui:

- *Warum hat Marie seine(statt ihre) Hausaufgaben nicht gemacht ?*
- *Hier muss (statt darf) man doch nicht parken.*
- *Als ich auf den Bahnsteig kam, gerade fuhr der Zug aus Berlin ein (statt fuhr der Zug aus Berlin gerade ein.)*
- *Sie bittet dich, sie morgen früh anrufen (statt anzurufen).*
- *Hier wird eine Schule bauen (statt wird...gebaut).*

II dalis

Antrąja kalbos vartojimo testo dalimi buvo tikrinami mokinių gebėjimai susieti reikšmę ir formą ir nustačius prasminį ryšį teisingai pavartoti žodžius kontekste. Buvo pateiktas rišlus tekstas *Heinrich Schliemann*, ugdantis ne tik lingvistinę, bet ir sociokultūrinę mokinių kompetenciją, skatinantis mokslininko Schliemann pavyzdžiu mokytis kuo daugiau kalbų. Mokiniais reikėjo įrašyti į tekstą tinkamus pagal prasmę ir formą žodžius, naudojantis pateiktą žodžių sąrašą. 48 punkte visi sugebėjo teisingai parinkti jungtuką *weil*, jungiantį priežasties aplinkybės sakinį. Tačiau 49 punktas sukėlė daug problemų: dauguma mokinių nesugebėjo pavartoti prielinksnio *zu*, nurodančio kryptį, o rinkosi prielinksnį *bei*, nurodantį vietą, o tai šiame sakinyje netinka. Veiksmažodžius *gehen ir sein Präteritum* laiku sugebėjo pavartoti taisyklingai dauguma mokinių, nes tai labai dažnai vartojami veiksmažodžiai ir įsimintos jų formos bei asmenavimas. Prielinksnį *nach* taip pat gebėjo teisingai pavartoti 52 punkte dauguma mokinių. Tačiau 53 punkte mokiniai nesuprato sakinio prasmės ir rinkosi įvairius neteisingus variantus, tikriausiai tik spėliodami (*pvz. begann, findete*) arba vartojo neteisingą formą (*gehören, gehört*). Paskutiniame 54 punkte daugelis mokinių nesugebėjo atpažinti šalutinio pažyminio sakinio ir klydo, rinkdamiesi žodžius (*als, zu, bei, in*).

Kalbos taisyklingumas vokiečių kalboje turi didelę reikšmę ir yra svarbus kalbos gebėjimų kriterijus. Tuo tarpu kokybinė mokyklinio egzamino mokinių kalbos vartojimo testo analizė rodo, kad didelė dalis mokinių nesugeba taisyklingai vartoti gramatinės formos ir struktūros. Į tai reikėtų atkreipti didesnę dėmesį ugdymo procese.

RAŠYMO TESTAS

Rašymo testu tikrinami mokinių gebėjimai kurti rašytinį tekstą, atitinkantį komunikacinę situaciją. Rašymo užduotys yra atviro tipo, jos vertinamos pagal vertinimo lenteles kiekvienai konkrečiai užduočiai. Kuriant rašytinį tekstą reikia parodyti šiuos gebėjimus:

- parinkti tinkamą teksto formą pagal pateiktą užduotį;
- logiškai ir nuosekliai išdėstyti užduotį atitinkantį turinį;
- taisyklingai vartoti kalbos priemones;
- parinkti kalbos raiškos priemones, atitinkančias užduoties turinį ir rašymo tikslą;
- pritaikyti kalbos stilių adresatui ir pagal situaciją.

Vokiečių kalbos mokykliniame brandos egzamine buvo pateikta užduotis parašyti asmeninį laišką. Mokiniai galėjo pasirinkti A arba B užduotį. Užduoties tipas buvo tas pats, skyrėsi tik turinio aspektai. A užduotyje reikėjo parašyti asmeninį laišką draugei į Vokietiją, aptariant viešnagės Vokietijoje detales, papasakoti, kuo užsiimate ir kokie Jūsų ateities planai. B užduotyje reikėjo parašyti laišką draugui, kuris teiraujasi apie muziką Lietuvoje.

Rašant laiškus vokiečių kalba reikia laikytis tam tikros formos, yra nustatytos pradinės ir galutinės formulotės, svarbu, kur ir kaip parašoma data, laiško rašymo vieta, kaip kreipiamasi į adresatą. Mokyklinio egzamino rašymo dalies (laiško) vertinimui pateikta lentelė, kurioje išskirti du pagrindiniai kriterijai: turinys (8 taškai) ir kalbos taisyklingumas (12 taškų). Turinio kriterijų sudaro: užduoties tikslo atitikimas; komunikacinis atitikimas; formos atitikimas ir koherencija bei kohezija (minties ir teksto rišlumas). Kalbos taisyklingumo kriterijų sudaro morfologija, žodynas, sintaksė ir rašyba. Šiais aspektais išanalizavus mokinių, laikusių mokyklinį vokiečių kalbos brandos egzaminą, darbus ir perskaičius jų parašytus laiškus, galima teigti, kad dauguma laikusių yra pasiekę bendrąjį produkavimo raštu standartą, geba parinkti tinkamą teksto formą, kalbos raiškos priemones, pakankamai taisyklingai jas vartoja. Mokiniais sunkiau sekėsi nuosekliai ir logiškai dėstyti mintis, jungti atskiras teksto dalis. Tačiau pastebėta ir neigiamų dalykų, kai išlaikant reikiamą laiško formą, laiško turinys visai neatitinka užduotyje pateiktą turinio punktų.

Užduoties tikslo atitikimas. Teksto turinys.

Mokiniai nepakankamai išplėtojo ir nepakankamai išsamiai pateikė užduotį atitinkantį turinį. Kai kurie netgi rašė tai, ką buvo išmokę, neatsižvelgdami į tai, ko reikalaujama. Vietoj to, kas labiausiai patiko Vokietijoje, mokiniai rašė, ką apskritai žinojo apie Vokietiją: kur ta šalis yra, kiek gyventojų, kokie miestai ir kt. Tik nedaugelis išplėtojo visus turinyje numatytus punktus. Trūko tokių teksto turinio dalių kaip *Zukunftspläne*, *Musikvorlieben* ir kitų. Taigi mokiniai nesugebėjo išsamiai aptarti visų turinio punktų arba visai apie juos nerašė.

Komunikacinis atitikimas

Vertinant pagal šį kriterijų galima teigti, kad dauguma mokinių aiškiai išreiškė kalbines intencijas, sugebėjo reikšti mintis, jausmus ir nuostatas atitinkančias rašymo tikslą.

Formos atitikimas

Mokiniai, rašydami asmeninį laišką, iš esmės laikėsi laiško formos reikalavimų. Pažymėtina, kad net ir tie, kurie negebėjo išplėtoti turinio, laiško formą sugebėjo išlaikyti. Teisingai parašyta data, nurodyta vieta, kreipinys atitinka adresatą, laiško pradžioje dėkojama už gautą laišką, pabaigoje perduodami linkėjimai ir pasirašoma. Kai kurie pradeda laišką vokiečių kalboje neįprastais ir nevartojamais kreipiniais: *Guten Tag*, *mein lieber Freund*, *Lieber Freund Mark*, *Lieber Freund*. Laiško pabaigoje vokiečių kalboje paprastai nerašoma *Auf Wiedersehen*, jei neketinama pas tą draugą vykti.

Tačiau yra labai gražių pavyzdžių, kaip galima pradėti laišką draugui:

Gražiškiai, den 1. Juni

*Lieber Mark,
herzlichen Dank für deinen Brief. Ich habe mich sehr darüber gefreut. Ich entschuldige mich, dass ich so lange nicht geschrieben habe. Im letzten Brief hast du mich gebeten, dass ich über Musik in Litauen erzähle.*

Koherencija ir kohezija

Atlikus kokybinę analizę reikia pažymėti, kad tik nedaugelis mokinių geba dėstyti mintis nuosekliai ir logiškai, jungti atskiras teksto dalis. Dažniausiai perėjimo nuo vieno punkto prie kito visai nėra, mintys šokinėja. Pavyzdžiui: *Auf dem Hof ist es schon Sommer: die Sonne scheint, die Kinder spielen auf dem Hof, aber ich spiele schon nicht Ich gehe ins Kaffee, Kino, Konzert. Die populärsten litauischen Popstars sind: Alanas Chosnau, Gintare Rytis Cicinas....*

Didžiausia problema buvo ta, kad labai daug mokinių rašė bet ką, kad tik kas nors būtų parašyta.

Kalbos taisyklingumas

Morfologija

Pagal šį kriterijų vertinamas gramatinių struktūrų vartojimo taisyklingumas. Pažymėtina, kad mokiniai daro labai daug gramatinių klaidų, dažnai trukdančių suprasti mintį.

Būdingos rašymo darbuose padarytos klaidos ir pavyzdžiai iš mokinių laiškų:

- vienaskaitos ir daugiskaitos derinimo: *In dieser Gruppe spielt drei Sänger.
Die jungen Menschen gehe in die Disko.*
- veiksmažodžių asmenavimo: *Schreibt du mir...*
- asmeninių įvardžių linksniavimo: *Ich vestehe dir. Ich habe mit ihn ein Foto gemacht.*
- daiktavardžių ir būdvardžių linksniavimo: *Ich habe eine große Hund;
ich warte dein schön, lieb Brief;
mir gefällt litauischen Musik.*
- žodžių tvarkos vientisiniuose ir sudėtinuose sakiniuose *Weil ich singe im Chor; ich will singen so gut;*
- prielinksnių vartojimo *Ich interessiere über die Deutschland;
ich erzähle nach Musik am Litauen;
ich nicht spielt auf dem Musikinstrument.*

Žodynas

Savo laiškuose mokiniai vartojo gana paprastas ir nesudėtingas kalbos raiškos priemones, neparodė žodyno turtingumo ir įvairovės, netinkamai parinkta leksika ir išsireiškimai dažnai trukdė suprasti teksto mintį.

Žodyno vartojimo klaidos iš mokinių darbų:

Ich sehe er auf dem Fern; Melodie sener Singen ist sehr gut; ich möchte mit Gitarre spielen; wohin du nicht erfahren in Vilnius; aber diese Reise wird Hochteile haben; mein Traum ist seine Firma begründet; die personliche Menschen usw.

Sintaksė ir rašyba

Mokiniai savo rašymo darbuose vartojo sudėtinius sujungiamuosius ir prijungiamuosius sakinius, bet darė daug žodžių tvarkos klaidų. Tačiau dauguma stengėsi apsiriboti paprastais vientisiniais sakiniais. Daug rašybos klaidų, nors jos dažniausiai netrukdo suprasti, kokį žodį norėta parašyti. Pavyzdžiui: *geföhlt, weill, Muziker, mit grosem Fernügen, in die sweiz, klasische Musik, sie ist richtige profesönalın, der Man usw.*

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Mokiniai iš esmės parodė pakankamą vokiečių kalbos mokėjimo lygį ir gebėjimus, atitinkančius vidurinės mokyklos užsienio kalbų standartų bendrojo kurso pasiekimų lygmenį ir užsienio kalbos bendrųjų programų bendrojo kurso reikalavimus.
2. Dauguma mokinių atliko visų keturių egzamino testų užduotis ir parodė reikiamus gebėjimus suprasti klausomus ir skaitomus tekstus, vartoti kalbos formas ir struktūras, parašyti asmeninį laišką.
3. Ugdant klausymo ir skaitymo gebėjimus mokytojams rekomenduojama naudoti įvairesnes strategijas, dirbant su įvairiais tekstų ir užduočių tipais.
4. Ugdant kalbos vartojimo gebėjimus mokytojams ir mokiniams rekomenduojama analizuoti gramatinių formų ir struktūrų reikšmę kontekste, aptarti, kokie konteksto aspektai lemia tos ar kitos formos parinkimą.
5. Ugdantis rašytinio teksto kūrimo gebėjimus mokiniams būtina atkreipti dėmesį į turinio atskleidimą pagal pateiktą užduotį, loginį minčių dėstymą ir atskirų struktūrinių teksto dalių sujungimą.
6. Plėsti mokinių turimą žodyną, analizuoti gimtosios kalbos įtakos atvejus, kai dėl to padaromos klaidos neteisingai parenkant kalbos raiškos priemones.
7. Analizuoti nepakankamai parodytų gebėjimų priežastis, aptarti kokybinėje analizėje įvardytas klaidas ir skirti daugiau dėmesio trūkstumų gebėjimų ugdymui.